

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Promemorian Ett modernare straffrättsligt skydd mot hemfridsbrott och olaga intrång

Lantbrukarnas riksförbund (LRF), har fått rubricerad remiss och vill framföra följande.

Innehållet i promemorian

Förslaget innehåller ändringar av bestämmelserna i brottsbalken om hemfridsbrott och olaga intrång. Bakgrunden till förslagen är den problematik som bl.a. LRF lyft fram kopplat till djurrättsaktivism. Bestämmelserna anses också behöva justeras eftersom de inte uppdaterats sedan de infördes i brottsbalken. Bestämmelser om liknande brottslighet har i stor utsträckning redan uppdaterats och straffskalorna har skärpts.

Det föreslås att maximistraffet för brott av normalgraden skärps från böter till fängelse i högst ett år. Vidare föreslås att de grova svårhetsgraderna av brotten ska betecknas grovt hemfridsbrott respektive grovt olaga intrång och att straffskalan för dessa brott ändras från fängelse i högst två år till fängelse i lägst sex månader och högst tre år. Därtill föreslås att det i lagen införs omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt, bl.a. om det skett genom inbrott. I promemorian föreslås också att försök, förberedelse och stämpling till grovt hemfridsbrott och grovt olaga intrång straffbeläggs. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 mars 2022.

LRFs synpunkter

LRF välkomnar de förslag som lämnas i promemorian och bedömer att de utgör ett viktigt steg mot att öka tryggheten för lantbrukare med djur samt en markering mot de individer och grupper som utsätter djurbönder för hot, skadegörelse och trakasserier. Det är viktigt att vissa handlingar som idag inte är straffbelagda, men uppfattas som mycket kränkande, kriminaliseras.

LRF är positivt till att förberedelse m.m. till grovt brott kriminaliseras då det handlar om organiserad och upprepad brottslighet där dagens straffrättsliga system innebär att det tar alltför lång tid innan upprepade kriminella aktiviteter leder till en avskräckande påföljd. LRF noterar att det finns remissinstanser som helt avstyrker det förslaget, vilket gör att ett påpekande kring karaktären av brottsligheten och dess konsekvenser är på sin plats.

En justering av förslagen i promemorian som ligger i linje med behovet hos djurbönderna är att även olaga intrång som sker i olåsta djurstall bör betraktas som grova. Stall med djur är till skillnad från andra lokaler inte utrymmen som normalt låses, även om detta blivit vanligare. Anledningen till att stall inte låses är främst för att öka möjligheterna till snabb utrymning i händelse av brand. I anslutning till den frågan kommenteras nedan också kvalifikationsgrunderna för grovt brott.

LRF välkomnar också de skrivningar som finns i promemorian kring synen på den här typen av brottslighet och vill framföra att det är viktigt att dessa formuleringar följer med i det fortsatta arbetet med förslagen. För dem som utsätts är det inte alltid tydligt att omgivningen – det allmänna, media, lärosäten som bjuder in straffade djurrättsaktivister att tala, kontrollmyndigheter som uttrycker att de inte hade klarat sitt uppdrag om inte djurrättsaktivister försett dem med information m.fl. – anser att den brottslighet som är kopplad till djurrättsaktivism är särskilt klandervärd. De allvarliga konsekvenser den får för enskilda djurägare, deras familjer och anställda uppmärksammas i många sammanhang inte alls.

Att straffskalan ändras för både olaga hot och hemfridsbrott av normalgraden innebär, såsom Polismyndigheten påpekar i sitt remissvar att utrymme ges för envarsgripande, att både väktare och allmänhet kan ingripa och därmed förhindra och avbryta brott. Detta välkomnas av LRF, då lantbrukare i områden med särskilt frekventa djurrättsaktiviteter ges fler möjligheter att förebygga och förhindra brottslighet, t.ex. genom att de vaktbolag som ibland behöver anlitas får större befogenheter.

Frågan om att freda gårdsplanen är viktig. Det klargörs enligt förslaget att tillämpningsområdet för olaga intrång även omfattar gårdsplaner och att de inte behöver vara markerade med staket eller på annat sätt för att omfattas, vilket är positivt. Såsom konstateras i förslaget bör det inte utgöra en så stor svårighet att fastställa tillämpningsområdet för bestämmelsen i det enskilda fallet.

Polismyndigheten lyfter dock i sitt remissvar att det behövs ett förtydligande kopplat till hur begreppet *obehörigen* förhåller sig till sedvanerätten såsom att det t.ex. finns en stig eller väg över en gårdsplan som länge använts av allmänheten. Även LRF menar att den frågan kan behöva beröras i det fortsatta lagstiftningsarbetet för att förändringarna inte ska resultera i att individer som regelmässigt tänjer på och utforskar gränserna för det lagliga området trappar upp sina aktiviteter i avvaktan på att det klargörs i praxis var gränsen går för vad som är tillåtet/otillåtet. Promemorian anger dock att de aktiviteter som avses träffas av bestämmelsen är sådana som inte utgör "handlingar som kan antas mer allmänt uppfattas som icke i egentlig mening klandervärda". Det torde mot den bakgrunden vara mycket svårt att hävda att djurrättsaktivisters användning av en stig eller väg över en gårdsplan för sina aktiviteter skulle vara undantagen på grund av sedvanerätten. Behovet av att i lagtexten eller endast i lagstiftningsärendet i övrigt förtydliga detta får övervägas i det fortsatta arbetet.

När det gäller kvalifikationsgrunderna som föreslås införas för grovt hemfridsbrott och grovt olaga intrång vill LRF särskilt peka på risken för smittspridning till följd av intrång av personer som rör sig mellan olika gårdar. I promemorian anföras olika exempel på sådant som bedöms omfattas av den tredje föreslagna kvalifikationsgrunden, bl.a. "att någon i syfte att förhindra pågående arbete saboterar verksamheten på sådant avgörande sätt att verksamheten inte kan bedrivas." Det finns av naturliga skäl särskilda svårigheter med att härleda en smitta till ett specifikt intrång, men LRF menar att det vore önskvärt att redan risken för smittspridning bör beaktas vid bedömningen av vad som är att betrakta som grovt brott. För att få en sådan innebörd kan den föreslagna formuleringen av lagtexten behöva justeras.

Något LRF kan befara är att effekten av förslagen i praktiken blir begränsad då djurrättsaktivister kan förväntas fortsätta sin verksamhet, både icke kriminell och kriminell, med viss anpassning till de nya bestämmelserna. Därför krävs även andra åtgärder i kombination med de nu föreslagna lagändringarna. LRF arbetar med sådana och har i uppdrag från medlemmarna att utöver att arbeta för att bestämmelserna i brottsbalken skärps bl.a. arbeta för ett system där myndigheter kan följa upp djurrättsrelaterad brottslighet på ett bättre sätt. LRF arbetar också för att den här typen av brottslighet prioriteras av fler myndigheter och gärna också att samordning sker mellan olika myndigheter vid brottsbekämpningen, något som visat sig vara effektivt i andra sammanhang.

Dnr 2021/8804

2021-07-08

För lantbrukare med djurhållning kan problemet med djurrättsaktivister vara varierande i intensitet och över tid. Individer som ägnar sig åt olaga intrång, trakasserier (både vid fysiska möten och i sociala medier) och annat kan vara ett mycket stort problem i vissa delar av landet under en period, för att sedan avta. Detta kan ha sin orsak i att tongivande individer avtjänar straff eller flyttar. Det är viktigt att nämna att även icke straffbelagda aktiviteter kan upplevas som mycket påfrestande, t.ex. närgångna demonstrationer, störande av aktiviteter på gården som t.ex. kosläpp, att bli filmad och publicerad på sociala medier mot sin vilja etc.

Det är oerhört viktigt för dem som utsätts att de upplever att samhällets olika delar står på deras sida och framför allt att de inte upplevs försvara dem som begår de här brotten. Därför behöver straffen för den här typen av kriminella handlingar ligga i linje med straff för annan liknande brottslighet. Polisen behöver också prioritera den här typen av brottslighet då den har stor effekt på de företag som utsätts och starkt påverkar den drabbade företagaren och dennas familj och anställda.

För Lantbrukarnas Riksförbund

Christina Furustam

Tf enhetschef Äganderätt och Konkurrenskraft

Åsa Hill

Jurist